

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022

Valtiovarainvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022 (HE 146/2021 vp): Asia on saapunut työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan mahdollisen lausunnon antamista varten valtiovarainvaliokunnalle. Määräaika: 1.11.2021.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- budjettineuvos Taina Eckstein, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Ville Heinonen, työ- ja elinkeinoministeriö
- johtava asiantuntija Niina Puolusmäki, oikeusministeriö
- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- talousjohtaja Pasi Rentola, opetus- ja kulttuuriministeriö
- erityisasiantuntija Annamari Asikainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- finanssisihteeri Marianne Koivunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- neuvotteleva virkamies Pirjo Lillsunde, sosiaali- ja terveysministeriö
- hallitusneuvos Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö
- johtaja Eerik Tarnaala, Etelä-Suomen aluehallintovirasto, työsuojelun vastuualue
- palvelujohtaja Jaakko Westerlund, Uudenmaan TE-toimisto
- ohjelmajohtaja Sanna Kulmala, Työterveyslaitos

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- Suomen Kuntaliitto
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- STTK ry
- Akava ry
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry
- Suomen Yrittäjät ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Talouden toipuminen koronaviruspandemiasta on ollut nopeaa kuluvan vuoden keväästä alkaen, ja työllisyyden kasvu on vuoden 2021 ensimmäisellä puoliskolla nopeutunut merkittävästi. Hallituksen tavoitteeseen nostaa työllisyysaste 75 prosenttiin vuosikymmenen puolivälissä ja kasvattaa työllisten määrää hallituksen työllisyystoimenpitein 80 000 henkilöllä vuosikymmenen loppuun mennessä pyritään useilla eri toimenpiteillä. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta käsittelee vuoden 2022 talousarvioesitystä oman toimialansa osalta kiinnittäen huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin.

Työllisyyden hoito

Talousarviossa ehdotetaan julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaksi 285 miljoonaa euroa, joka on 9 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2021 varsinaisessa talousarviossa. Pk-yritysten rekrytointitukikokeiluun ehdotetaan 4 miljoonan euron lisäystä ja palkkatuen edelleen lisäämiseen 3 miljoonaa euroa. TE-toimistojen toimintamenoihin ehdotetaan 70 miljoonan euron lisäystä pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon. Rahoitus on osa EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanoa. Lisäksi EU:n elpymisvälineen kautta rahoitetaan 20 miljoonaa euroa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin mukaisten olennaisten tietojärjestelmämuutosten toteutukseen (13 miljoonaa euroa vuonna 2022).

Osatyökykyisten työllistymistä edistämään ehdotetaan uuden erityistehtäväyhtiön perustamista. Yhtiön osakepääomaan ehdotetaan 10 miljoonaa euroa, joka rahoitetaan EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksella. Valtionavustukseen osatyökykyisten työllistymiseen ehdotetaan 10 miljoonan euron määrärahaa edistämään osatyökykyisten siirtymistä työmarkkinoille. Yhtiö palkkaa osatyökykyisiä pidempikestoisiin työsuhteisiin. Yhtiölle asetetaan tavoitteeksi, että osa työntekijöistä työllistyy lopulta muun työnantajan palvelukseen avoimille työmarkkinoille.

Budjettiriihessä hallitus on lisäksi linjannut nopeavaikutteisista työllisyystoimista, kuten pika-kaistasta työperäisen maahanmuuton edistämiseksi ja opintotuen tulorajojen määräaikaista korottamisesta.

Valiokunta kannattaa talousarvion lisäyksiä ja kohdennuksia työllisyyden hoitoon ja pitää toimenpiteitä työvoiman kohtaanto-ongelman parantamiseksi tervetulleina.

Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin tavoitteena on muuttaa Suomessa muiden Pohjoismaiden tavoin työvoimapolitiikan suuntaa passiivisesta aktiiviseen ja kohdentaa palveluita nykyistä tehokkaammin. Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta toteaa, että yksilöllisten työvoimapalveluiden edellytyksenä on, että niiden toteuttamiseen varataan riittävät resurssit. Pohjoismaiselle työvoimapalvelumallille on varattu työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalla työ- ja elinkeinotoimis-

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp

tojen toimintamenoihin 70 miljoonaa euroa. Valiokunta on huolissaan rahoituksen riittävyydestä mallin onnistuneen toteutuksen kannalta.

Suunnitteilla olevassa hallituksen esityksessä työ- ja elinkeinohallinnon asiakastietojen käsittelyä ja palvelualustaa koskevaksi lainsäädännöksi uusien tietojärjestelmäpalvelujen on tarkoitus korvata nykyinen järjestelmä vaiheittain. Valiokunta katsoo, että tietojärjestelmien kehittäminen on avainasemassa vastattaessa tulevaisuuden haasteisiin, mukaan lukien pohjoismaisen työvoimapaikallismallin yhteydessä.

Työperäinen maahanmuutto

Työvoiman maahanmuuton edistämiseksi talousarviossa ehdotetaan TE-toimistojen ja Business Finlandin toimintamenoihin sekä digitalisaation kehittämiseen yhteensä 2,7 miljoonan euron lisämäärärahaa Work in Finland -tukirakenteen perustamiseksi tukemaan osaavan työvoiman maahanmuuttoa. Painopisteenä työperäisessä maahanmuutossa ovat hallitusohjelmassa mainitut työvoimapolusta kärsivät alat sekä tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan kärki- ja kasvualojen kannalta olennaiset erityisosajat, opiskelijat ja tutkijat. Myös yrittäjien ja sijoittajien maahanmuuttoa on tarkoitus edistää. D-viisumi on hallituskauden aikana tarkoitus laajentaa tutkijoihin ja opiskelijoihin sekä heidän perheenjäseniinsä eri vaihtoehtojen arvioinnin jälkeen.

Työperäisen maahanmuuton edistämiseksi luodaan vuoden 2022 aikana kahden viikon pikakaisla. Erityisasiantuntijan ja kasvuyrittäjän sekä heidän perheenjäsenensä sähköiselle oleskelulupahakemukselle luvataan päätös 14 vuorokauden sisällä hakemuksen lähettämistä. Maahanmuuttovirastolle osoitetaan tähän tarkoitukseen miljoonan euron lisäys vuodelle 2022. Lisäksi vahvistetaan määräaikaaisesti maahanmuuttoprosessin henkilöstöresursseja ulkoasiainhallinnossa 1,6 miljoonalla eurolla vuodelle 2022. Valiokunta pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavina ja toteaa lupaprosessin nopeuttamisen ja digitalisaation kehittämisen olevan sujuvan työperäisen maahanmuuton kannalta tärkeitä toimenpiteitä.

Tutkimus- ja kehittämismenot sekä kotitalousvähenys

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukemiseen ehdotetaan Business Finlandille 572,5 miljoonan euron valtuutta, jossa on lisäystä 236,1 miljoonaa euroa vuoden 2021 varsinaiseen talousarvioon nähden. Lisäys aiheutuu EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman toimeenpanosta. Lisäksi Suomen Akatemian avustusvaltuuksien taso turvataan vuodelle 2022.

Valiokunta pitää Business Finlandin avustusvaltuuksien nostamista sekä Suomen Akatemian avustusvaltuuksien tason turvaamista myönteisenä ja toteaa tulevaisuuden talouskasvun ja tuotavuuden nousun vauhdittamisen kannalta olevan tärkeää kasvattaa panostuksia tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan. Talousarvioesityksessä otetaan askelia kohti hallituksen tavoitetta neljästä prosentista suhteessa bruttokansantuotteeseen, mutta lisää toimenpiteitä tarvitaan tavoitteen saavuttamiseksi. Valiokunta pitää T&K-lisävähennystä (150 % vuosina 2022—2027) oikeasuuntaisena todeten kuitenkin samalla sen koskevan vain yrityksen ja tutkimusorganisaation yhteistyötä, ei yritykseltä hankittavia T&K-palveluja tai sisäisiä T&K-kuluja.

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp

Kotitalousvähennyksen työllisyysvaikutusten arvioimiseksi käynnistetään kaksivuotinen kokeilu, jossa kotitalousvähennyksen kotitaloustyön sekä hoiva- ja hoitotyön enimmäismäärä korotetaan 2 250 eurosta 3 500 euroon ja korvausprosentti 40:stä 60:een. Valiokunta kannattaa kotitalousvähennyksen laajentamista, vaikka se koskeekin vain osaa vähennyksen käyttötarkoituksista.

Työsuojelu ja työhyvinvointi

Työsuojeluvalvonnan tavoitteena on vahvistaa turvallista, terveellistä ja reilua työtä monipuolisilla keinoilla toimintaympäristön muutoksiin reagoiden ja toimintaa kehittäen. Toimintaympäristössä tunnistetut valvontaan vaikuttavat ilmiöt liittyvät työoloihin, pirstaloituvaan työelämään, työn kuormitustekijöihin, jatkuvaan uudistumiseen, tiedon hyödyntämiseen ja digitalisaatioon. Työsuojeluvalvonnan tavoitteena on tukea ja edistää työpaikan omaa turvallisuustoimintaa, jotta työ olisi terveellistä ja turvallista kaikilla työpaikoilla työnteon muodosta riippumatta. Valvonalla varmistetaan, että työnantajat ja muut vastuutahot noudattavat työsuojelulainsäädäntöä.

Valiokunta toteaa, että valvontaviranomaisen mahdollisuuksissa vaikuttaa kelvollisten ja reilujen työolojen saavuttamiseen korostuvat riittävät valvontaresurssit sekä monipuoliset keinot vaikuttaa ongelmiin tehokkaasti. Toiminnallisen tehokkuuden ainoaksi numeeriseksi tavoitteeksi esitetään talousarviossa 22 000 tarkastusta. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että vaikka riittävä määrä erilaisia työpaikkakontakteja onkin tuloksellisuuden kannalta ensisijaisen tärkeää, on pelkkään tarkastusmäärään sidottu tavoite jossain määrin ongelmallinen. Kaikki vaikuttamistoiminta ei ole tarkastuksen tekemistä. Tietyissä tapauksissa tiedon jakaminen ja informaatio-ohjaus voivat toimia tavoitteen saavuttamiseksi tehokkaammin. Lisäksi niin sanotut ”vaikeat kohteet”, joissa kovan viranomaisohjauksen ja valvonnan tarve on akuutein, ovat myös työläimpiä, jolloin ennakkoon liian korkeaksi määriteltä tarkastusmäärätavoite voi ohjata toimintaa epätarkoituksenmukaisesti.

Valiokunta pitää myönteisenä, että työsuojeluviranomaiselle vuodelle 2021 myönnetty lisämääräraha ulkomaisen työvoiman hyväksikäytön valvontaan sisältyy myös vuoden 2022 määrärahaan. Lisäresurssin turvin valvontaa on voitu kohdentaa enemmän ulkomaalaisen työvoiman työnteon vähimmäisehtojen toteutumisen valvontaan. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että kesällä 2021 voimaan tulleeseen luonnontuotteita keräävien ulkomaalaisten oikeudellisesta asemasta annettuun lakiin sisältyy osin työsuojeluviranomaiselle säädettyjä valvontavastuita. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lisämäärärahaa on jouduttu käyttämään kyseisen lain valvontaan.

Työelämä ja työntekijät ovat palaamassa uuteen normaaliin pitkittyneen kriisin jälkeen samalla, kun työllisyys kasvaa ja usealla toimialalla kohdataan osaavan työvoiman saatavuushaasteita. Koronakriisi on tuonut työhyvinvoinnin, työssäjaksamisen ja työn johtamisen haasteet ratkaistaviksi nopeasti ja laajasti. Etätöiden lisääminen ja uuden hybridityön soveltaminen eri toimialoilla ja työyhteisöissä sekä uudet osaamisen tarpeet ovat haasteita, joiden ratkaiseminen voi mahdollistaa loikan työelämän kehittämisessä ja työn tuottavuuden parantamisessa. Valiokunta pitää tärkeänä, että muutoksen yhteydessä varmistetaan, että työn kehittymisestä pääsevät hyötymään kaikki toimialat ja työntekijäryhmät, jotta muutos ei lisäisi työelämän eriarvoistumista.

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp

Istanbulin sopimus ja turvakodit

Vuonna 2015 Suomessa voimaan tullut naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemistä ja torjumista koskeva Euroopan neuvoston yleissopimus (ns. Istanbulin sopimus) edellyttää perustettavaksi ”riittävässä määrin” helposti saavutettavia turvakoteja, jotta väkivallan uhreille voidaan tarjota turvallinen majoitus ja heitä voidaan auttaa ennakoivasti.

Istanbulin sopimuksen mukaisesti turvakotipalveluja tulee olla tarjolla kaikille lähisuhdeväkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille henkilöille sukupuolesta riippumatta. Turvakotien saavutettavuus ei saa olla riippuvainen myöskään esimerkiksi palveluja tarvitsevan kielestä, varallisuudesta, syntyperästä, seksuaalisesta suuntautumisesta, iästä, terveydentilasta tai vammasta.

Turvakotien määrää on viime vuosina pystytty lisäämään merkittävästi. Tällä hetkellä Suomessa on 29 turvakotia, joissa on 211 perhepaikkaa. Suomen jokaisessa maakunnassa on vähintään yksi turvakoti, samoin kaikissa Suomen kymmenessä suurimmassa kaupungissa on vähintään yksi turvakoti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) vuonna 2020 tekemän selvityksen mukaan todellinen turvakotien perhepaikkojen tarve asettuu kuitenkin 262—367 perhepaikan välille, joten paikkojen määrä on edelleen liian alhainen.

Valiokunta pitää tärkeänä, että turvakotien paikkamääriä lisätään edelleen ja että turvakotiverkostoa kehitetään sekä turvakotipalvelujen maantieteellisen kattavuuden että yhdenvertaisen saavutettavuuden turvaamiseksi.

Turvakotien rahoitusta on nostettu vuosittain asteittain 2—3 miljoonalla eurolla tämän vuoden 25,55 miljoonaan euroon. Vuodelle 2022 määrärahaksi ehdotetaan 24,55 miljoonaa euroa, mikä on miljoona euroa vähemmän kuin vuonna 2021. THL:n arvio turvakotimenoista on 25,7 miljoonaa euroa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan osa turvakotitoimintaan varatuista määrärahoista on jäänyt käyttämättä. Tämä johtuu siitä, että vuosina 2020 ja 2021 turvakotitoiminnan kehittämiseen ja turvakotipaikkojen riittävyyden turvaamiseksi ja esteettömyyskorjausten toteuttamiseen myönnettiin yhteensä 3 miljoonaa euroa ns. joululahjarahaa. Näitä rahoja ei ole voitu käyttää täysimääräisesti turvakotien ja turvakotipaikkojen lisäämiseen, koska toiminta on pitkäjänteistä ja edellyttää kertaluontoisten lisäysten sijaan pysyvää rahoitusta. Lisäksi valtionavustuksena turvakodeille myönnettyjä varoja on jäänyt käyttämättä, koska suunnitelmat tilojen parantamisesta tai uusien turvakotien perustamisesta eivät ole pysyneet aikataulussa.

Valiokunta pitää tärkeänä, että turvakotitoiminnalle turvataan riittävä määräraha.

Naisiin kohdistuvan väkivallan raportointi

Vuoden 2019 syyskuussa julkaistussa Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä GREVIO:n valvontaraportissa kehoitettiin Suomea antamaan Istanbulin sopimuksen toimeenpanon koordinointi vakiintuneelle yhteisölle, jolla on selvä toimeksianto, valtuudet ja toimivalta, sekä osoittamaan siihen tarvittavat resurssit. Valiokunta toteaa tyydytyksellä, että vuodelle 2022 on varattu 200 000 euron määrärahalisäys, joka on tar-

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp

koitus kohdentaa yhdenvertaisuusvaltuutetulle naisiin kohdistuvan väkivallan raportoinnin tehtävien hoitamiseen.

Sukupuolitietoinen budjetointi

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on useissa talousarvioehdotuksia ja julkisen talouden suunnitelmia koskeneissa lausunnoissaan kiinnittänyt huomiota talousarvion sukupuolitietoisesta budjetoinnista ja talousarvion tasa-arvo vaikutusten arvioinnin tärkeyteen. Valtiovarainvaliokunnalle vuonna 2018 antamassaan lausunnossa (TyVL 7/2018 vp) valiokunta piti tärkeänä, että valtiovarainministeriö edistää valtioneuvoston TEAS-tutkimushankkeena toteutetun ”Tasa-arvoa talousarvioon” -selvityksen sisältämien suositusten toteutumista ja antaa ministeriöille tarkennetut ohjeet talousarvion laatimiseksi sukupuolitietoisesti.

”Tasa-arvoa talousarvioon — talousarvion sukupuolivaikutusten arviointi ja sukupuolitietoinen budjetointi” -selvitys sisältää viisi suositusta sukupuolitietoisesta budjetoinnista kehittämiseksi. Suositusten mukaan sukupuolitietoisesta budjetointiin liittyvät käytännöt tulisi koota sukupuolitietoisesta budjetoinnista käsitteen alle ja sukupuolitietoinen budjetointi tulisi kytkeä kansallisiin ja hallinnonalakohtaisiin tasa-arvotavoitteisiin. Lisäksi selvityksessä suositellaan, että sukupuolivaikutusten arviointi laajennetaan lainvalmistelun aikana tapahtuvasta yksittäisten toimenpiteiden arvioinnista koko laajaan talousarvioprosessiin, joka pitää sisällään hallitusohjelman, valtiontalouden kehikset ja julkisen talouden suunnitelman, talousarvion, talousarviota toteuttavan lainsäädännön ja tulosohjauksen. Selvityksessä suositellaan myös talousarvion sukupuoli- ja tasa-arvo vaikutuksia koskevan raportoinnin vahvistamista ja sukupuolitietoisesta budjetoinnista poliittisesti ja valtionhallinnon sisällä.

Pääministeri Sanna Marinin hallitusohjelmassa hallitus sitoutuu sukupuolten välisen tasa-arvon edistämiseen muun muassa talousarvioprosessissa ja kaikissa keskeisissä uudistuksissa. Talouspolitiikan yhtenä tavoitteena on, että eriarvoisuus vähenee ja tuloerot pienenevät.

Valtiovarainministeriön talousarvioehdotusten laatimismääräys (2020) edellyttää, että ministeriöt tekevät pääluokkaperusteluihin yhteenvetoon esitykseensä sisältyvistä yhteiskunnallisista sukupuolivaikutuksista. Sukupuolivaikutuksia koskevassa tarkastelussa tulee määräyksen mukaan kiinnittää huomiota sukupuolten välisen tasa-arvon yhteiskunnallisiin vaikuttavuustavoitteisiin hallinnonalalla ja niihin hallinnonalan menoihin, joilla voi olla vaikutusta tasa-arvon toteutumiseen. Valtiovarainministeriö täsmensi tasa-arvoyhteenvetoja koskevaa ohjeistustaan keväällä 2021.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan käsittelyssä olevan talousarvioesityksen ministeriöiden yhteenvetokappaleet ovat laadullisesti parantuneet aiemmasta ja sisältävät aiempaa enemmän tietoa sukupuolten tasa-arvon kannalta keskeisistä talousarvioesitykseen liittyvistä toiminnoista. Painotus on kuitenkin edelleen tasa-arvon edistämiseen kohdennetun rahoituksen ja tavoitteiden esittelyssä eikä yhteenvetotarkastelujen perusteella voida siten arvioida koko budjetin sukupuolivaikutuksia tai sen vaikutusta sukupuolten tasa-arvoon.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sukupuolitietoista budjetointia kehitetään edelleen ja että tarvittaessa talousarvion valmisteluohjeita tarkennetaan tasa-arvokirjausten laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi. Valiokunta katsoo, että sukupuolitietoisesta budjetoinnista toimeenpanon onnistuminen edellyttää valtiovarainministeriön näkyvää roolia ja vetovastuuta asiassa.

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta esittää,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Aino-Kaisa Pekonen vas

varapuheenjohtaja Katja Taimela sd

jäsen Kim Berg sd

jäsen Bella Forsgrén vihr

jäsen Tuomas Kettunen kesk

jäsen Rami Lehto ps

jäsen Niina Malm sd

jäsen Hanna-Leena Mattila kesk

jäsen Jukka Mäkynen ps

jäsen Anders Norrback r

jäsen Ilmari Nurminen sd

jäsen Arto Satonen kok

jäsen Ruut Sjöblom kok

jäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps

Valiokunnan sihtereinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Marjaana Kinnunen

istuntoasiainneuvos Miika Suves

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp
Eriävä mielipide 1

Eriävä mielipide 1

Perustelut

Yleistä

Hallitukselta odotettiin budjettiriihestä päätöksiä rakenteellisista uudistuksista, työllisyystoimista sekä talouskasvua vahvistavista uudistuksista. Hallitus jätti kuitenkin nämä tekemättä ja siirsi päätökset vuoden 2022 kevääseen. Hallituksen tekemättä jättäminen on takaisku Suomen taloudelle ja työllisyyden edistämiseksi.

Koronapandemia on vaikuttanut merkittävästi talouskasvuun ja työllisyystilanteeseen. Useiden elinkeinojen osalta on ollut käytössä voimakkaita rajoitustoimenpiteitä, mikä on lisännyt lomautuksia ja irtisanomisia. Uusi kasvu edellyttää hallitukselta päämäärätietoista politiikkaa ja reformeja, joilla työllisyysaste nostetaan pohjoismaiselle tasolle. Kärsimme samaan aikaan akuutista osaajapulasta.

Hallitus ei ole luonut uskottavaa kuvaa, jolla talouskasvua vauhditetaan ja uusia työpaikkoja luodaan. Päinvastoin hallitus on siirtänyt jälleen päätöksentekoaan. Aiemmat lupaukset on petetty. Vaikeat päätökset on siirretty eteenpäin.

Työllisyyden edistämisen linjaukset

Yleisesti ottaen voidaan todeta, että hallituksen linjaukset työllisyyden edistämisestä jäävät kauaksi hallituksen itse itselleen asettamista tavoitteista. Hallituksella ei ole uskottavaa näkymää siitä, millä tavalla Suomeen luodaan uusia työpaikkoja.

Mikäli suuntaa ei saada käännettyä, on edessämme velkaantumisen ja näivettymisen tie. Eri-tyisen huolestuttavaa on jatkuva pitkäaikaistyöttömyyden kasvu. Emme voi hyväksyä, että kerta toisensa jälkeen pääministeri Marinin hallitus ei kykene tekemään työmarkkinuudistuksia, joilla kohtaanto-ongelmaa saataisiin pienennettyä.

Kokoomus esitti jo vaihtoehtobudjetissaan vuodelle 2021 merkittäviä työllisyysuudistuksia, joilla Suomen työllisyysastetta nostetaan. Kokoomus haluaa varmistaa, että Suomi on hyvinvointivaltio tulevaisuudessakin, mikä edellyttää selvästi nykyistä korkeampaa työllisyysastetta.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että lisäämällä paikallista sopimista voitaisiin luoda uusia työpaikkoja. Eri-tyisen tärkeää on ulottaa mahdollisuus paikalliseen sopimiseen myös järjestäytymättömille työnantajille. Paikallisen sopimisen edistämisen yhteydessä minimiehtojen toteutumisen valvontaa tehostettaisiin. Henkilöstön asemaa ja vaikutusmahdollisuuksia työpaikoilla parannettaisiin. Neuvotteluasetelman on oltava tasapainoinen.

Työn on aina oltava sosiaaliturvalla oloa kannattavampaa. Kokoomuksen valiokuntaryhmä porrastaisi ansiosidonnaista työttömyysturvaa siten, että turva on työttömyyden alussa nykyistä parempi, minkä jälkeen tukisumma laskisi portaittain työttömyyden pitkittyessä. Jopa 60 prosenttia

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp
Eriävä mielipide 1

työttömyysjaksoista päättyy ensimmäisten kolmen kuukauden aikana. Tuen parantaminen ensimmäisten tukikuukausien aikana parantaa muutosturvaa ja tukee työvoimavirtoja ja siten edelleen tuottavuutta. Tuen porrastamisella on kyselyiden mukaan suomalaisten enemmistön tuki.

Sosiaaliturvaa on uudistettava siten, että kannustinloukkuja puretaan. Kannustinloukkuja on nykyjärjestelmässämme niin toimeentulotuessa kuin yleisessä asumistuessa.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä pitää kannatettavana hallituksen tavoitetta työperäisen maahanmuuton lisäämiseksi. Hallituksen keinot ovat kuitenkin vielä vaatimattomat.

Työperäistä maahanmuuttoa vauhditetaan D-viisumilla, jonka tavoitteena on luoda niin sanottu kahden viikon pikakaista. Tähän joukkoon rajataan kuitenkin vain erityisasiantuntijat ja kasvuyrittäjät ja heidän perheenjäsenensä. Käytännössä ulkopuolelle jäävät niin opiskelijat, tutkijat kuin työvoimapula-alojen työntekijät.

Tutkimus- ja kehittämismenot

Vaikka tutkimus- ja kehittämismäärärahojen taso saatiin turvattua vuodelle 2022, epävarmuus niistä on edessä vuonna 2023. Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että pitkäjänteinen, ennakoitava ja vakaa tutkimus- ja kehitysympäristö on edellytys korkealaatuiselle tutkimukselle ja siihen perustuvalla opetuksella.

Kokoomuksen valiokuntaryhmä kiinnittää myös huomiota siihen, että T&K-lisävähennys on määräaikainen, vaikka useat tahot ovat moneen otteeseen tuoneet esille, että siitä tulisi tehdä pysyvä juuri siitä syystä, että toimintaympäristö olisi mahdollisimman ennakoitava.

Lopuksi

Kokoomuksen valiokuntaryhmä painottaa, että pelkät tavoitteet eivät riitä vaan tarvitaan päätöksiä, joilla työllisyysastetta nostetaan. Työllisyysasteen nostaminen on edellytys talouskasvulle. Meidän on myös varmistettava, että Suomi on tulevaisuudessa houkutteleva maa investoida. Tarvitsemme lisää pääomia ja innovaatioita uuden kasvun luomiseksi.

Hallituksen työllisyyspolitiikkaa voidaan luonnehtia kunnianhimottomaksi. Tämä ei ole Suomen eikä suomalaisten etu. On myös ristiriitaista, että hallitus ei päätöksillään tule saavuttamaan itselleen asettamia tavoitteita.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.10.2021

Arto Satonen kok
Ruut Sjöblom kok

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp
Eriävä mielipide 2

Eriävä mielipide 2

Perustelut

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, että hallituksen talousarvioesitys ei ole laadittu vastuullisen talouspolitiikan mukaisesti eikä se sisällä ratkaisuja Suomen talouden ja työllisyyskehityksen kannalta keskeisiin ongelmiin.

Suomen talous on kokonaisuutena selvinnyt koronavaikeuksista odotettua pienemmin vaurioin. Talouden elpyminen ei kuitenkaan poista julkisen talouden epätasapainoa, eivätkä hallituksen toimet ole helpottaneet tilannetta, vaan rajoitusten ja poikkeusten jatkaminen määräaikaikaisella lainsäädännöllä noin kolmen kuukauden pätkissä sekä lyhyellä varoitusajalla annetut, vaikeasti ennustettavissa olevat ja usein mielivaltaisilta tuntuneet rajoitustoimet ovat saattaneet muun muassa matkailu-, ravintola-, tapahtuma-, kulttuuri- ja liikunta-alan yritykset työntekijöineen hankalaan asemaan. Kun rajoitusten jatkumiseen liittyy merkittävää epävarmuutta, se heijastuu sekä yritysten mahdollisuuksiin työllistää että työntekijöiden henkilökohtaiseen toimeentuloon.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää tärkeänä, että monesti esiin tulleet puutteet lainsäädäntötyössä sekä erityisesti perustuslakivaliokunnan esiin nostamat huomiot rajoitusten oikeasuhtaisuudesta ja välttämättömyydestä huomioidaan ja hallitus kiinnittää erityistä huomiota lainsäädäntötyönsä tasoon sekä perustuslakivaliokunnan näkemysten huomioimiseen. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä korostaa myös sitä, että rajoitusten tulee olla oikeasuhtaisia sekä välttämättömiä ja tämä arviointi tulee tehdä THL:n asiantuntija-arvioiden mukaisesti sen sijaan, että hallitus poikkeaa merkittävästi THL:n lausunnoissaan esittämistä suosituksista. Suosituksia kireämmillä matkustus- ja muilla rajoituksilla on merkittäviä vaikutuksia erityisesti matkailualan työllisyyteen eivätkä vaikutukset rajoituksien aikana, mikäli alan yrityksiä kaatuu tilanteen pitkittyessä.

Useissa valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa kyseenalaistetaan hallituksen talous- ja työllisyyspoliittiset linjaukset. Julkinen talous ei saisi olla alijäämäinen keskellä talouden parasta nousua, ja hallituksen työllisyyttä ja kasvun edellytyksiä vahvistavat panostukset ovat jääneet vähäisiksi. Samalla, kun kansantalous kasvaa, kuntatalouden tila heikkenee. Kuntatalouden tilikauden tulos uhkaa painua ensi vuonna lähelle nollaa vaikean verotulokertymän takia, vaikka kunnat saisivat hiukan lisää valtionosuuksia. Seuraavan parin vuoden suhdannetilanteeseen suhteutettuna hallituksen valitsema finanssipolitiikan linja ei ole täysin perusteltu. Hallitus luistaa vastuullisen talouspolitiikan harjoittamisesta nopean talouskasvun vaiheessa ja siten jättää seuraavat hallitukset hankalaan asemaan harjoitettavan finanssipolitiikan näkökulmasta. Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää kestävämpänä linjaa, jossa kehysmenettely on käytännössä hylätty ja hallitus velkaannuttaa maamme leväperäisesti tulevien sukupolvien kustannuksella.

Asiantuntijakuulemisissa on ilmennyt, että julkisessa taloudessa on rakenteellinen menojen ja tulojen välinen epätasapaino, joka ei ratkea nk. elvyttävällä finanssipolitiikalla. Toimet kestävyysvajeen painamiseksi lähelle nollaa ovat tiedossa, mutta niiden toteuttamista lykätään vuodesta toiseen ja siten pahennetaan tilannetta pitkällä aikavälillä. Tältä osin pääministeri Marinin hallituksen linja poikkeaa merkittävästi edeltäjänsä linjasta. Riittäviä työvoiman kysyntää ja tarjontaa lisääviä toimenpiteitä ei esitetä eikä myöskään kohtaanto-ongelman lievittämiseksi esitetä to-

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp
Eriävä mielipide 2

dellisiä ratkaisuja, vaan hallituksen ainoa ratkaisu kohtaanto-ongelmaan vaikuttaa olevan työperäisen maahanmuuton lisääminen. Asiantuntijakuulemisissa nousi kuitenkin esille, että D-viisumin käytön laajentaminen kuormittaa entuudestaan lupapalvelujen ruuhkia ja nostaa kustannuksia, eikä käyttöönnoton riskejä ole asianmukaisesti arvioitu.

Hallituksen työllisyystoimien vaikutusarviot vaikuttavat monilta osin epärealistisilta, mikä näkyy konkreettisesti esimerkiksi valtiovarainministeriön ja Työllisyysrahaston toisistaan poikkeavissa arvioissa työttömyysasteen kehityksestä. Hallituksen tulisi tuoda eduskuntaan sellaisia lakiesityksiä, joiden työllisyysvaikutukset on arvioitu yleisesti hyväksytyillä menetelmillä ja jotka näillä menetelmillä arvioituna täyttävät hallituksen lupaukset työllisyyden edistämistä.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä pitää merkittävimpiin kuuluvana ongelmana nuorisotyöttömyyttä ja pitää tärkeänä, että hallitus edistää opiskelijoiden työllistymistä paitsi valmistumisen jälkeen myös opintojen aikana työkokemuksen saamiseksi kaikin mahdollisin keinoin. Opiskelijoiden työssäkäyntiä opintojen aikana ja taloudellista tilannetta voitaisiin helpottaa esimerkiksi korottamalla opintotuen tuloarvoja. Yliopistojen ja korkeakoulujen tutkimukseen ja yhteistyöhön yritysten kanssa olisi perusteltua osoittaa nykyistä enemmän resursseja innovaatioiden edistämiseksi ja niiden tuotteistamismahdollisuuden parantamiseksi.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä kannattaa hallituksen esitystä kotitalousvähennyksen enimmäismäärän ja korvausprosentin korottamisesta kotitaloustyön sekä hoiva- ja hoitotyön osalta kaksivuotisena kokeiluna, mutta huomauttaa samalla, että olisi ollut perusteltua laajentaa kokeilua myös kunnossapito- ja remonttityöhön sekä mahdollistaa kotitalousvähennyksen käyttäminen muualla asuvan perheenjäsenen puolesta. Tämä osaltaan laajentaisi kotitalousvähennyksen käyttöä, edistäisi pienyritystäjyyttä ja todennäköisesti myös vähentäisi harmaata taloutta.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin osalta perussuomalaisten valiokuntaryhmä kiinnittää huomiota rahoituksen riittävään tasoon ja pysyvyyteen. Työvoimapalvelumalli ei tule saavuttamaan tavoitteitaan aliresursoituna eikä sen rahoitusta voi perustaa pelkästään EU:n elpymisrahan varaan. Palkkatukien rahoittaminen sekä työ- ja elinkeinoministeriön että sosiaali- ja terveysministeriön momenteilta ei ole tarkoituksenmukaista. Lisäksi digitaalisia palveluita korostetaan liikaa sen sijaan, että palveluita rakennettaisiin käyttäjä- ja asiakaslähtöisesti alhaalta ylöspäin, mikä korostuu tilanteessa, jossa vaikeimmin työllistyvien ryhmien digitaidot voivat usein olla puutteellisia.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä katsoo, ettei turvakotien rahoitukseen ole talousarviossa osoitettu riittäviä määrärahoja. Esitetty rahoitus ei valiokunnan saaman selvityksen mukaan riitä nykyisen tai sitä laajemman, valtakunnallisesti riittävän kattavan, laadukkaan ja riittävästi perhepaikkoja sisältävän turvakotiverkoston ylläpitämiseksi. Hallituksen olisi syytä esittää turvakotitoiminnalle jatkuvalla tasolla riittävä rahoitus.

Perussuomalaisten valiokuntaryhmä huomauttaa, että hallituksen toimet ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäytön kitkemiseksi ovat riittämättömiä ja luonteeltaan vääränlaisia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan marjanpoimijoiden valvontaan ei ole ohjattu lisäresursseja. Ulkomaalaisen työvoiman vähimmäistyoehdojen ja työsuhteisen hyväksikäytön valvontaan tarkoitettua resurssia on jouduttu ja joudutaan käyttämään valvontaan varmasti myös tulevaisuudessa. Kun

Valiokunnan lausunto TyVL 12/2021 vp
Eriävä mielipide 2

luodaan valvontaa vahvistavaa lainsäädäntöä, täytyy olla myös resurssit valvoa sitä. Lisäksi seuraamusjärjestelmän tulee olla sekä hyväksikäyttöön syyllistyneen yrityksen että yrityksen vastuuhenkilöiden kannalta sellainen, ettei hyväksikäytöllä ole mahdollista saavuttaa epäreilua kilpailuetua kiinnijäämisriski huomioiden. Sanktioiden tulisi olla huomattavasti nykyistä ankarampia, ja tapauksissa, joissa ulkomaalainen tuo Suomeen ulkomailta työntekijöitä hyväksikäytettäväksi, olisi osana seuraamusjärjestelmää vakaviin väärinkäytöksiin syyllistyneen yrittäjän oleskelulupa voitava peruuttaa.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valtiovarainvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 27.10.2021

Rami Lehto ps
Riikka Slunga-Poutsalo ps
Jukka Mäkyneen ps